Rok akademicki:
2017/18
Jednostka prowadząca:
Instytut Historii WHiDK
Kierunek:
Historia
Specjalność:
historia Kościoła
Poziom:
studia pierwszego stopnia (licencjackie), stacjonarne
Nazwa przedmiotu:
Archeologia chrześcijańska
Język:
PL
Typ przedmiotu:
przedmiot specjalnościowy
Przedmiot obieralny:
nie
Rok studiów, semestr:
rok I, semestr zimowy
Wymiar:
wykład: 30 godz.
Punkty ECTS:
wykład: 2
Forma zaliczenia:
wykład: zaliczenie z oceną
Prowadzący:
wykład: dr hab. Józef Cezary Kałużny;
Koordynator sylabusa:
dr hab. Józef Cezary Kałużny

Sylabus dostępny w ramach:

- Archeologia chrześcijańska [na kierunku:] historia Kościoła (H_hK), studia pierwszego stopnia (licencjackie), stacjonarne, I rok, semestr zimowy
    - [prowadzący wykład:30h/zo/2ECTS]: dr hab. Józef Cezary Kałużny;

Wymagania wstępne:
Wiedza na poziomie ogólnokształcącym
Cele:
Celem wykładu jest zapoznanie słuchaczy z materialnym dziedzictwem Kościoła, a ponadto zwrócenie uwagi na kwestię pomocniczości badań archeologicznych w studium historycznym czy teologicznym.

Treści kształcenia:
Archeologia chrześcijańska to nauka, która zajmuje się najstarszymi materialnymi pozostałościami wspólnoty chrześcijańskiej (datowanymi najpóźniej na wiek VII).
W programie wykładu uwzględniono: topografię starożytnego świata chrześcijańskiego, grzebalnictwo (topografię cmentarną), epigrafikę (napisy na materiale trwałym), architekturę chrześcijańską, sztukę i ikonografię. W wykładzie zastosowany został następujący podział zagadnień:
1. Topografia świata antycznego ogólna – podstawowy przegląd Orbis christianus antiquus – datowanie i umiejscowienie zachowanych zabytków in situ, uwzględnione są również zbiory muzealne.
2. Topografia świata antycznego szczegółowa – topografia wybranych miast (Rzym, Konstantynopol, Mediolan, Rawenna, Jerozolima), datowanie i umiejscowienie zachowanych zabytków chrześcijańskich.
3. Pierwsze ślady chrześcijan w Rzymie (II/III w.).
4. Naziemna nekropola watykańska ad circum.
5. Najstarsze założenia katakumbowe w Rzymie (III w.).
6. Kościół a sztuka II-IV wieku – pomiędzy pragnieniem elit, a rzeczywistością.
7. Chrześcijańska sztuka sepulkralna III wieku (fresk, mozaika, płaskorzeźba).
8. Chrześcijańska sztuka sepulkralna IV wieku (fresk, mozaika, płaskorzeźba).
9. Cmentarne początki kultu męczenników (III w.).
10. Formy pochówku chrześcijan w katakumbach Rzymu, rozwój kultu męczenników za papieża Damazego (366-384).
11. Fundacje konstantyńskie w Imperium Romanum (IV w.).
12. Rzymskie bazyliki memorialne IV wieku – ad corpus.
13. Rzymskie bazyliki memorialne IV wieku – eksedralne.
14. Najstarsze miejsca spotkań wspólnoty (III i IV w.) – domus ecclesiae, sale liturgiczne.
15. Kościoły miejskie na terenie Rzymu (III i IV w.) – zagadnienie tituli.
16. Mozaiki i inne dekoracje wybranych bazylik rzymskich (św. Pudencjana, św. Sabina, św. Maria Większa, św. Paweł za Murami, św. Kosma i Damian).
17. Chrześcijańska sztuka zdobnicza III-VI wieku – zagadnienie artes minores.

Efekty kształcenia:
Student posiada podstawową wiedzę o miejscu historii starożytnej w systemie innych nauk, a także zdaje sobie sprawę z jej przedmiotowej oraz metodologicznej specyfiki
(H1A_W01)

Student ma wiedzę o związkach historii starożytnej z innymi dziedzinami nauk, w których zakres badawczy wchodzi szeroko rozumiany antyk ze szczególnym uwzględnieniem archeologii chrześcijańskiej (H1A_W05)

Student ma podstawową wiedzę o aktualnych osiągnięciach naukowych z zakresu historii starożytnej i orientuje się w głównych kierunkach badań nad antykiem. Zna lokalizację zbiorów dzieł sztuki antycznej znajdujące się na terenie Polski, ze szczególnym uwzględnieniem kolekcji antyku chrześcijańskiego. (H1A_W06)

Student orientuje się w strukturze istniejących i działających instytucji naukowych, które podejmują badania nad antykiem (szczególnie w zakresie archeologii chrześcijańskiej). Zna najważniejsze kolekcje antyku zlokalizowane w naszym Kraju, ale również za granicą. (H1A_W10)

Umiejętność

Student zna metody samodzielnego wyszukiwania, oceniania, analizowania i selekcjonowania informacji w odniesieniu do źródeł materialnych – dziedzictwa materialnego Kościoła pierwszych wieków, które potrafi wykorzystać w swojej pracy (H1A_U01)

Student radzi sobie z krytycznym podejściem do źródeł historycznych, ze szczególnym odniesieniem do materialnych pozostałości Kościoła pierwszych sześciu wieków. Potrafi scharakteryzować i przyporządkować różnego rodzaju dzieła kultury antycznej, z zastosowaniem odpowiednich metod, aby określić ich znaczenie oraz oddziaływanie społeczne w konkretnym procesie historyczno-kulturowym.(H1A_U05)

Kompetencje społeczne

Absolwent jest świadom konieczności podnoszenia swoich kwalifikacji, doskonalenia poziomu swojej wiedzy (H1A_K01).

Absolwent zdaje sobie sprawę, że jest odpowiedzialny za trwałość zachowanego dziedzictwa kulturowego wieków przeszłych. Ma świadomość doniosłej roli chrześcijaństwa w kształtowanie się wspólnych korzeni cywilizacji europejskiej (H1A_K05).

Metody i narzędzia dydaktyczne:

Zajęcia prowadzone z użyciem sprzętu multimedialnego, zakłada się również w ramach zajęć wyjście do muzeum z kolekcją sztuki wczesnochrześcijańskiej.

Sposoby sprawdzania i warunki zaliczenia:

Zaliczenie składa się z dwóch części pierwsza stanowi zaliczenie materiału teoretycznego podanego na wykładach oraz zebranego w literaturze podstawowej, druga część „praktyczna" polega na dokładnym opisaniu (podanie czasu powstania, miejsce lokalizacji zabytku oraz jego charakter) przez studenta zabytku, który został mu na zdjęciu przedstawiony (na miesiąc przed egzaminem prowadzący przekazuje studentom materiał ikonograficzny do egzaminu).

Lektury podstawowe:

Deichmann F.W., Archeologia chrześcijańska, Warszawa 1994.
Filarska B., Archeologia chrześcijańska, Warszawa 1999.
Jastrzębowska E., Sztuka wczesnochrześcijańska, Warszawa 1988.

Lektury uzupełniające:

Alfoldy G., Historia społeczna starożytnego Rzymu, Poznań 1991.
Ostrowski J. A., Starożytny Rzym polityka i sztuka, Kraków 1999.
Brown P., Świat późnego antyku. Od Marka Aureliusza do Mahometa, Warszawa 1991.
Marrou H. I., Zmierzch Rzymu, czy późna starożytność III-VI w., Warszawa 1997.
Carcopino J., Życie codzienne w Rzymie w okresie rozkwitu cesarstwa, Warszawa 1970.
Giardina A., Człowiek Rzymu, Warszawa 1997.
Górski T., Z dziejów archeologii chrześcijańskiej XIX wieku, „Vox Patrum" 11/12 (1991/1992), z. 20-23, s. 171-183.
Hamman A., Życie codzienne pierwszych chrześcijan, Warszawa 1990.
Jaczynowska M., Religie świata rzymskiego, Warszawa 1990.
Ostrowski J., Fragmenty wczesnochrześcijańskich sarkofagów w kolekcjach krakowskich, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne" 33 (1986), z. 4, s.21-94.
Rahner H., Kościół i państwo we wczesnym chrześcijaństwie, Warszawa 1986.

Simon M., Cywilizacja wczesnego chrześcijaństwa, Warszawa 1979.
Stopniak F., U źródeł chrześcijaństwa. Archeologia, Warszawa 1982.
Winniczuk L.: Ludzie, zwyczaje i obyczaje starożytnej Grecji i Rzymu, Warszawa 1985.
Wipszycka E., Kościół w świecie późnego antyku, Warszawa 1994.
Vipper J. R., Rzym i wczesne chrześcijaństwo, Warszawa 1960.
Źródła:
Euzebiusz z Cezarei, Historia kościelna, tłum. A. Lisiecki, Poznań 1924.
Ewagriusz Scholastyk, Historia Kościoła, tłum. S. Kozikowski, Warszawa 1990.
Hermiasz Sozomen, Historia Kościoła, tłum. S. Kozikowski, Warszawa 1989.
Sokrates Scholastyk, Historia Kościoła, tłum. S. Kozikowski, Warszawa 1986.
Witruwiusz, O Architekturze ksiąg dziesięć, tłum. K. Kumaniecki, Warszawa 1999.
Uwagi: